ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ
ਬਨਾਮ
ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ & ਹੋਰ
(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6544 ਦਾ 2022)
ਸਤੰਬਰ 12, 2022
[ਸੂਰਜ ਕਾਂਤ ਅਤੇ ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 21, 25, 26 ਅਤੇ 136 – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 176(3) – ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਖੋਦਣਾ – ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ – ਚਾਰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ – ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਛਿੱਦੀਆਂ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਯੋਗ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ – ਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖੋਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਬਾਕੀ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ) ਨੂੰ ਔਕਾਫ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਨਿਆਂਕ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦੇਹ/ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਦਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ – ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕਲੌਤੇ ਨਿਆਂਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਆਰਟ. 21 ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਕ ਵਾਰ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਦੇਹ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਬਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ – ਆਰਟ. 21 ਅਧੀਨ ਇਕ ਆਦਰਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ – ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 9 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਹ ਹੁਣ ਵੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਲੇਖ 136 – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ – ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ; ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਅਨਿਆਇ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਪਰਯਾਪਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ – ਇਸਨੂੰ ਕੰਨੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ:1. ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਮਿਤੀ 27.05.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਸੜਨ ਦੇ ਉੱਚ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ 9 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ ਹੁਣ ਵਿਤਰਣ ਯੋਗ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਖੋਦਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਜੋੜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 53]

2. ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਬਲਕਿ “ਮ੍ਰਿਤਕ” ਨੂੰ ਵੀ। ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਜੀਵਿਤ ਹੁੰਦਾ,

ਉਸਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋ ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਈ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 54]

3. ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਖਲਲ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਧਾਰਿਤ ਪਬਲਿਕ ਪਾਲਿਸੀ 'ਤੇ ਕਿ ਕਬਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਮਜਬੂਤ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਰ ਮਾਮਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। [ਪੈਰਾ 56]

4. ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਸਾਰੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਧੋਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਾਫ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਦਫਨਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੇਖ 21 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਜੀਵਿਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 57]

ਪੈਟੀਗਰਿਊ ਬਨਾਮ ਪੈਟੀਗਰਿਊ 56 ਏ. 878 (ਪਾ. 1904); ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਆਫ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 516; ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 433; ਪੰ. ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਟਾਰਾ, ਵਕੀਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (1995) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 248 ਐਸ. ਸੇਥੂ ਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਡਬਲਯੂ.ਪੀ(ਐਮ.ਡੀ) ਨੰਬਰ 3888 ਦਾ 2007 ਫੈਸਲਾ 28.08.2007 ਨੂੰ, ਰਾਮਲੀਲਾ ਮੈਦਾਨ ਘਟਨਾ ਇਨ ਰੀ, (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 1 : [2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 971; ਜਾਕਿਰ ਸਕ. ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2017) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕੈਲ 3354; ਵਿਨੀਤ ਰੂਇਆ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਕੱਤਰ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 2020 ਕੈਲ 308; ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਆਟਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1989 ਐਸ.ਸੀ 549 : [1988] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 870; ਆਸਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਭਿਆਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2002) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 27 : 2002 (1) ਜੇ.ਟੀ 41; ਪ੍ਰਦੀਪ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ, 2020 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 662; ਮੁਹੰਮਦ ਹਾਮਿਦ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਾਦੀ ਮਸਜਿਦ ਟ੍ਰੱਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 61 : [2011] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 348; ਗੁਲਾਮ ਅੱਬਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1984) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 81 : [1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 64; ਆਦੀ ਸੈਵਾ ਸਿਵਾਚਾਰੀਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 725 : [2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1110; ਆਨੰਦੀ ਸਾਈਮਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ, ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ (2021) 3 ਮੈਡ ਐਲ.ਜੇ 479; ਵਿਕਾਸ ਚੰਦਰਾ @ ਗੁੱਡੂ ਬਾਬਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 2008 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਪਟ 905 : (2008) 2 ਪੀ.ਐਲ.ਜੇ.ਆਰ 127; ਰਾਮਜੀ ਸਿੰਘ @ ਮੁਜੀਬ ਭਾਈ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 5 ਆਲ ਐਲ.ਜੇ 376; ਕੁਨਹਾਇਮਮਦ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ (2000) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 359 : [2000] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 538; ਖੋਦੈ ਡਿਸਟਿਲਰੀਜ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਸ਼ਵਰਾ ਸਹਾਕਾਰਾ ਸੱਕਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਿਮਿਟੇਡ (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 376 : [2019] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 411; ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1950 ਐਸ.ਸੀ 169 : [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 453, ਹੇਮ ਰਾਜ, ਦੇਵੀਲਾਲ ਮਹਾਜਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੀਜੈਨਗਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀ, ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਬਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1954 ਐਸ.ਸੀ 462 : [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1133; ਪੀ.ਐਸ.ਆਰ. ਸਾਧਨਾਂਤਮ ਬਨਾਮ ਅਰੁਨਚਲਮ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 141 : [1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 873 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 971 ਪੈਰਾ 20(3) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1988] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 870 ਪੈਰਾ 20(6) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2011] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 348 ਪੈਰਾ 32 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 64 ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1110 ਪੈਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2000] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 538 ਪੈਰਾ 46 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2019] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 411 ਪੈਰਾ 46 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 453 ਪੈਰਾ 47 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1133 ਪੈਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 873 ਪੈਰਾ 49 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6544 ਦਾ 2022।

ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਲਦਾਖ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 01.07.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 99 ਦਾ 2022।

ਅਨੰਦ ਗਰੋਵਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਮਿਸ ਦੀਪਿਕਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜਵੰਤ, ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਰੋਹਿਨ ਭੱਟ, ਮਿਸ ਨੂਪੁਰ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਅਰਧੇਂਦੁਮੌਲੀ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਮਿਸ ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਦਾਨ, ਮਿਸ ਅਨੰਯਾ ਸਾਹੂ, ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਭਦੌਰੀਆ, ਮਿਸ ਤਰੁਣਾ ਅਰਧੇਂਦੁਮੌਲੀ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਮਿਸ ਨੀਲਾ ਕੇਦਾਰ ਗੋਖਲੇ, ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਾਡੀਅਲ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਵੀਣਾ ਗੌਤਮ, ਅਨੁਜ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਉਡੁਪਾ, ਨਕੁਲ ਚੇਂਗੱਪਾ ਕੇ. ਕੇ., ਚਿਤਰਾਂਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੀ. ਐਸ. ਮੱਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. "ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਨੂੰ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਵੇ।"

- ਨਿਆਂਕਾ ਕਾਰਡੋਜੋ ਯੋਮ ਬਨਾਮ ਗੋਰਮਨ, 152 ਐਨ.ਈ. 126, 129 (ਐਨ.ਵਾਈ. 1926)।

3. ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਸ ਪੈਟੀਗ੍ਰਿਊ ਬਨਾਮ ਪੈਟੀਗ੍ਰਿਊ, 56 ਏ. 878 (ਪਾ. 1904) ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1904 ਵਿੱਚ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਣਾ ਹੈ। ਸਟ੍ਰੈਟਫੋਰਡ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਾਪ, “ਜੋ ਕੋਈ ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਵੇ, ਉਹ ਸ਼ਾਪਿਤ ਹੋਵੇ,” ਚਾਹੇ ਉਹ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਤਿਕਾਰਪੂਰਣ ਮਿੱਤਰ ਦਾ, ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਖਿਲਾਫ, ਪਰ ਖਲਲ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਂਸਲਰ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇਗਾ।"

4. ਇਹ ਅਪੀਲ ਮੂਲ ਰਿਟ ਬਿਨੈਕਾਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਨਾਮਤ: ਮੋਹਦ. ਆਮਿਰ ਮਗਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੰਮੂ & ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਲਦਾਖ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਜੰਮੂ & ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੋਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਜੰਮੂ&ਕ 516 (ਲੈਟਰਸ ਪੈਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 99 ਦੀ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ 01.07.2022) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਮੋਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਜੰਮੂ&ਕ 433 (ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 11 ਦੀ 2022 ਦੀ ਤਾਰੀਖ 27.05.2022 ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) & ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ (ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 10 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੱਕ) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਫਤਿਹਾ ਖਵਾਨੀ (ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਅਰਦਾਸਾਂ) ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਤੱਥਾਤਮਕ ਮੈਟਰਿਕਸ

5. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 15.11.2021 ਨੂੰ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬੁਦਗਾਮ ਵਿੱਚ ਹੈਦਰਪੋਰਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਚਾਰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸੱਦਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 193/2021 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 307/120-ਬੀ, 7/25 ਆਫ ਦ ਆਰਮਸ ਐਕਟ ਅਤੇ 16, 18, 20 ਦੇ ਯੂ.ਐਲ.ਏ (ਪੀ) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਚਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਛਿੱਲੇ ਗਏ ਅਣਪਛਾਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕੋ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਪੋਸਟ-ਮੋਰਟਮ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਲਾਲ ਭਾਈ @ ਹੈਦਰ @ ਸਕਲੈਨ ਆਰ/ਓ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਆਮਿਰ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਐਸ/ਓ ਮੋਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਆਰ/ਓ ਸੀਰੀਪੋਰਾ ਤਹਿਸੀਲ ਗੂਲ ਰਾਮਬਨ, ਆਲਤਾਫ ਅਹਮਦ ਭਾਟ ਐਸ

6. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖੋਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬਾਕੀ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਯਾਨੀ ਬਿਲਾਲ ਭਾਈ @ ਹੈਦਰ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਔਕਾਫ ਕਮੇਟੀ, ਵਾਡਰ ਪਾਏਂ ਦੁਆਰਾ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।

7. ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਹੂਮ, ਨਾਮਤਃ ਬਿਲਾਲ ਭਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਮਿਰ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਨਹੀਂ

ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਮਰਹੂਮ) ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਡਰ ਪਾਏਂ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 16.11.2021 ਨੂੰ ਗੁਲ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਮਿਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 16.11.2021 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸੱਦਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪੁੱਜਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਮਿਰ ਮਗਰੇ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈਦਰਪੋਰਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 11 ਦੀ 2022 ਵਿੱਚ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਰਾਹਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ: "ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਠਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਨਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਮਦ ਆਮਿਰ ਮਗਰੇ, ਜੋ ਕਿ 15.11.2021 ਨੂੰ ਹੈਦਰਪੋਰਾ ਖੇਤਰ ਬੁਦਗਾਮ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਪਿਤਾ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ।"

9. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਥੇ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਮਗਰੇ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ/ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦੋਬਾਰਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

10. ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:

"15. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਸਕਾਰ ਜਾਂ ਦਫਨਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਸਕਾਰ ਜਾਂ ਦਫਨਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਸਸਕਾਰ ਜਾਂ ਦਫਨਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

16. ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੀਮਿਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

17. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ

ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰ ਜਾਂ ਦਫਨਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ, ਨਾਮਤ: ਆਲਤਾਫ ਅਹਮਦ ਭਟ ਅਤੇ ਡਾ. ਮੁਦਸਿਰ ਗੁਲ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫਰਕ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਦੋ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਨਾਮਤ: ਆਲਤਾਫ ਅਹਮਦ ਭਟ ਅਤੇ ਡਾ. ਮੁਦਸਿਰ ਗੁਲ ਸਿਰਫ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਨ। ਮੈਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਫਰਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕ ਜਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕਾਰਨ, ਨਾਮਤ: ਆਲਤਾਫ ਅਹਮਦ ਭਟ ਅਤੇ ਡਾ. ਮੁਦਸਿਰ ਗੁਲ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਚੂੰਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਗੂਲ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਪਿੰਡ ਜੰਮੂ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਕਹਿਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮਨਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਤ੍ਰਕ ਪਿੰਡ ਲਈ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇਣ ਦਾ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

18. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ 15.11.2021 ਤੋਂ ਦਬੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਮਿਰ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਜੋ 15.11.2021 ਨੂੰ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਬਾਈ ਗਈ ਸੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੜ ਚੁੱਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਕੇਲਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਚਿੱਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਤ੍ਰਕ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਫਨਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਭਰਮਾਤਮਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੋ, ਨਾਮਤ: ਆਲਤਾ

11. ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੇ ਜੱਜ ਨੇ ਪੈਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"19. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਮੀਰ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇਏ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਮੀਰ ਲਤੀਫ ਮਗਰੇਏ ਦੇ ਸਰੀਰ/ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਰ ਪਾਏਂ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਢੋਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਨਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੰਨੇ ਸਨ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਵਿਤਰਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ, ਢੋਣ ਅਤੇ ਦਫਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੜਨ ਦੇ ਉੱਚ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਾਂਛਨੀਯ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨਾ ਕਰਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਤਰਣ ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਲਈ ਜੋਖਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਰ ਪਾਵੀਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵੰਚਿਤੀ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦਫਨਾਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵਿਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੰਨੇ ਸਨ।"

12. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ

ਕੀਤਾ:

a. ਰਾਜ ਨੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਭੰਗ ਦੇ ਖਤਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।NONE NONE

b. ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਚਾਰੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਖੋਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ?NONE NONE

c. NONEਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਤ੍ਰਕ ਪਿੰਡ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾਤਮਕ ਸੀ।NONE NONE

13. ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੋਣ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ 2022 ਦੀ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 99। ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਣ:NONE NONE

"15. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਟ ਯਾਚਿਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਯਾਚਿਕਾ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹਤਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਸਮੇਤ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਟ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨਿ□ਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਫਤਿਹਾ ਖਵਾਨੀ (ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ) ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਧੋਣਾ/ਸਾਫ ਕਰਨਾ, ਦੋ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਧਿਵਤ ਲਪੇਟਣਾ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢੱਕਣਾ, ਜਨਾਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਿਤਾਬ ਕੁਰਾਨ ਤੋਂ ਆਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

16. ਲਿਖਤੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ/ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼, ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਅੜੀਆਂ ਲਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲਿਖਤੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ/ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।

17. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਰਾਹਤ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ/ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬੇਵਿਰੋਧ/ਬੇਮੁਖਾਲਫਤ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਵਕੀਲ ਦੀ ਉਹ ਅਰਦਾਸ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਬਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਸਵੀਕਾਰ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ, ਲਿਖਤੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ, ਲਿਖਤੀ

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਰਵੋਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ।

19. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

20. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਕਲਪਿਕ ਰਾਹਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਈਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਬੇਤਰਕਸੰਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਫਨਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਦਫਨਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਭਾਵੁਕ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨੀਤੀ/ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਰਾਈਟ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਾਂਝ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਉਚਿਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

14. ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਅਧੀਨ: “21. ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

(i) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ (ਅਧਿਕਤਮ 10 ਵਿਅਕਤੀ) ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫਾਤਿਹਾ ਖਵਾਨੀ (ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਅਰਦਾਸਾਂ) ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ।

(ii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਰਿਟ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 5.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਿਟ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ/ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।”

15. ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਿਵਾਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਨਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

16. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪਿਤਾ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ

17. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਕੀਲ, ਮਿਸਟਰ ਅਨੰਦ ਗਰੋਵਰ, ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਤਾਈ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ/ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਮਿਸਟਰ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਲਲ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦਫਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਿਸਟਰ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਲਪੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

18. ਮਿਸਟਰ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਾਂ ਮਿਲਿਟੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਕਲੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸਟਰ ਗਰੋਵਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਮੰਨ ਲਈਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਟੈਂਟ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

19. ਮਿਸਟਰ ਗਰੋਵਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਕ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਸਿਵਾਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੇ।

20. ਆਪਣੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਗਰੋਵਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ:

(1) ਪੰ. ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਟਾਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (1995) 3 SCC 248,

(2) ਸ. ਸੇਤੂ ਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਚੀਫ਼ ਸਕੱਤਰ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ., 2007 ਦਾ WP(MD) ਨੰਬਰ 3888 28.08.2007 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ,

(3) ਰਾਮਲੀਲਾ ਮੈਦਾਨ ਘਟਨਾ, ਇਨ ਰੀ, (2012) 5 SCC 1,

(4) ਜਾਕਿਰ ਐਸ.ਕੇ. v. ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ., 2017 SCC ਔਨਲਾਈਨ ਕੈਲ 3354,

(5) ਵਿਨੀਤ ਰੂਈਆ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 2020 ਕੈਲ 308,

(6) ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਔਤਯਾਨੁਪ੍ਰਸੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1989 ਐਸ.ਸੀ. 549,

(7) ਆਸ਼ਰਯ ਅਧਿਕਾਰ ਅਭਿਯਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (2002) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27,

(8) ਪ੍ਰਦੀਪ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, 2020 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 662.

21. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਗਰੋਵਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ

22. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਰਧੇਂਦੁਮੌਲੀ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

23. ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਖੁੱਦਾਈ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

24. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ. ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

"4. ਇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ SLP(C) ਨੰ. 2022 ਦੇ 10760, ਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਹਤ ਲਈ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਸੌਂਪਣ ਬਾਰੇ ਬਾਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇ. ਆਰਡਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਮਿਤੀ 27.06.2022 ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ SLP(C) ਨੰ. 10760/2022 ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੁੱਦਾਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

5. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਣਯੋਗ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ: ਮਾਣਯੋਗ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 01.07.2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"7. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਥੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਰਾਹਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੈਕਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਅਤੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪੈਕਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਬਾਕੀ ਰਾਹਤਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ।"

6. ਹੋਰ, ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਅਧਿਕਤਮ 10 ਵਿਅਕਤੀਆਂ) ਨੂੰ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਰਹੂਮ ਦੀ ਫਤਿਹਾ ਖਵਾਨੀ (ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਅਰਦਾਸਾਂ) ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ COVID-19 ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ।

7. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਫਤਿਹਾ ਖਵਾਨੀ (ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਅਰਦਾਸਾਂ) ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਣਯੋਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਿਹਤ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

8. ਇਹ ਵਿਨਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਜੋ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਅਤੇ ਉਥੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਦਲੀਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜੇਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇਕਲੈਤੀ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

9. ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਇੱਕ ਸਖਤ ਗੁੱਟ ਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 15.11.2021 ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

10. ਜੋ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਅੱਤਵਾਦੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਏ ਭਿਆਨਕ ਬੰਦੂਕ ਯੁੱਧ/ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦਫਨਾਇਆ। ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ।

11. ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਦਫਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 8 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਸੜ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਵਿਪਰੀਤ ਮੁੱਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮਾਣਯੋਗ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਅੱਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

12. ਜੋ ਕਿ, ਇਹ ਹੋਰ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦੀ ਬੁਰਹਾਨ ਵਾਨੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਮਰੇ ਹੋਏ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਮੰਡਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੁਝਾਨ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਗਣਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾਮੰਡਨ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

13. ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਾਟੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਯਮਿਤ ਬੰਦੂਕ ਯੁੱਧ/ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹੋਰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ

ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੇਕੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ।

14. ਇਸ ਲਈ, ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਰਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਯਾਚਿਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ (ਅਧਿਕਤਮ 10 ਵਿਅਕਤੀ) ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫਾਤਿਹਾ ਖਵਾਨੀ (ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ/ਅਰਦਾਸਾਂ) ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਜੋ ਕਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਵਿਡ-19 ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਮਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

25. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

26. ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

a. ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪਿਤਾ) ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਬਰਸਤਾਨ ਤੋਂ ਖੋਦਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ?

b. ਕੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫਿਟਨੈਸ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਆਠ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਖੋਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਣ?

c. ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਿਹਤ ਆਦਿ ਦੇ ਜੋਖਮ 'ਤੇ ਪੁਰਬਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਖੋਦਣ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

d. ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ?

ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ

27. ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਿਸੇ ਕਬਰ (ਜਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੱਕ ਤਿਜੋਰੀ) ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਮਨੁੱਖੀ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 'ਡਿਸਿੰਟਰਮੈਂਟ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ, ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਹੈ—ਭਾਵੇਂਕਿ ਇਰਾਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਦਫਨਾਉਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾੜਨ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨੂੰ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਿਹਤ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਜੋ ਸੜਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਆਲੇਦੁਆਲੇ

ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਆਰਾਮ' ਕਰਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੈਤਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਜਿਤ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

28. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ: “ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨ।”

29. ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 176(3), ਸੀਆਰਪੀਸੀ, 1973 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਬਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਤਲ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਗਰਭਪਾਤ, ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਾਰਨ, ਜ਼ਹਿਰ ਆਦਿ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪੋਸਟ-ਮੌਰਟਮ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

30. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਹੈਦਰਪੋਰਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਔਕਾਫ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਸਕਾਰ ਸਾਰੀ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ 15.11.2021 ਨੂੰ ਦਫਨਾਇਆ।

31. ਸਟੇਟ ਦਾ ਸਹੁੰ ਉੱਤੇ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਔਕਾਫ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਡਰ ਪਾਇਨ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜ਼ਚਲਦਾਰਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫਟ ਅਤੇ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਸਕਾਰ ਇਸਲਾਮੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਧੋਣਾ/ਸਾਫ ਕਰਨਾ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੋ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਲਪੇਟਣਾ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢੱਕਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਾਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਕਿਤਾਬ ਕੁਰਾਨ ਤੋਂ ਆਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਸਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਕਰਨਾ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਪਹੁੰਚ

32. ਮੋਹਮਦ ਹਾਮਿਦ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਾਦੀ ਮਸਜਿਦ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2011) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 61, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"10. .....ਹਨਫੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸਬੰਧੀ ਵਕਫ ਜਾਂ ਟਰੱਸਟਾਂ ਦੇ ਪੇਜ 406 ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸੇ ਪੇਜ 'ਤੇ ਇਕ ਫਤਵਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਫਤਾਵਾ-ਏ-ਆਲਮਗੀਰੀ ਵਿੱਚ ਪੇਜ 556 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ "ਇਕ ਕਬਰਸਤਾਨ" ਹੇਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਜਦੋਂ ਇਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਲੰਬੇ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਕਬਜ਼ਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

xxx xxx xxx

12. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਗੁਲਾਮ ਅੱਬਾਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ [(1984) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 81 : 1984 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 35] ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤਰਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਹਨ, ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦੋ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਖੀਆਂ, ਨਾਮਤ: ਮੁਫਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਇਮਾਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ, ਬਨਾਰਸ ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਤਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸ਼ਰੀਆਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

13. ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਲਾਮ ਅੱਬਾਸ [(1984) 1 SCC 81 : 1984 SCC (Cri) 35] ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 86, ਪੈਰਾ 6)

"6. ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫਤਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਥੀਮ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਆਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਬਰਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਰਮੰਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕਾਰਨ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

33. ਗੁਲਾਮ ਅੱਬਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ,(1984) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 81, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"5...ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੁੰਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ (ਅ) ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਪੇਸ਼ੇਵਰੀ, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ (ਬੀ) ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ" ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਅਬਸੋਲਿਊਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਝੁਕਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਢਲਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਫੀਸਬਲ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.....

6. ਸੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ, ਬਨਾਰਸ ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਖੀਆਂ (ਮੁਖ ਮੁਫਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਇਮਾਮਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪੰਜ ਫਤਵਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰੀਅਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਬਰਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਅਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰ "ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ" ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਰਮੰਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਖਿਜਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹੁਕਮ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 176(3) ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਭ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਦੇ ਨਿਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਹਦੀਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬੀ ਵਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਤਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਬੇਵਜਹ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ"....."

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

34. ਆਦਿ ਸਾਈਵ ਸਿਵਾਚਾਰੀਯਰਗਲ ਨਾਲਾ ਸੰਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"43. .....ਇਸ ਲਈ, ਆਰਟੀਕਲ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀਮਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਣੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਮੌਕੇ ਆਉਣਗੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਜੋ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦਾਵਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਈਰਖਾਜਨਕ ਕੰਮ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿੰਰਣਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਭਰਮ ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਲ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੀ ਕਸਰਤ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਨੁਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀ, ਇਸਦੀ ਕਸਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਸੰਜਮਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ." [ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

ਅਨੁਛੇਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 21 36. Pt ਵਿੱਚ. ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਟਾਰਾ (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ:

"3. ..... ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਆਦਮੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ...."

37. ਆਸ਼ਰੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

“1. ....ਉਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਬੇਘਰ ਮਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਫਨਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਾਇਤਵ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਹੈ, ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੱਤਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਦਫਨਾਉਣ ਜਾਂ ਸਸਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਨੋਟਿਸਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ) ਨੇ ਇੱਕ ਜਵਾਬੀ-ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ। ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ, ਡਾ. ਸਪਤਲ, ਡਿਪਟੀ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਹੈਲਥ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਏ ਬੰਦਾ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਲਾਵਾਰਿਸ, ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ MCD ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿੱਚ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬੇਲਾ ਰੋਡ ਦੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਐਮ.ਸੀ.ਡੀ. ਜੇਕਰ ਲਾਸ਼ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੈ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਗੇਟ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਖਰਚੇ ਸਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਆਸ਼ਰਯ ਅਧਿਕਾਰ ਅਭਿਆਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇੱਕ ਜਵਾਬ-ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਸੀ

ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਕਿਹੜੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਨੀਤ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ..."

38. ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਅੰਤਯਾਨੁਪ੍ਰਸੀ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

13. .....ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਅਫ਼ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਉਸ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਅਵਧਾਰਨਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਰਾਹਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਧੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਸਮੁਦਾਇ ਵਿੱਚ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

39. ਵਿਨੀਤ ਰੂਇਆ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"20. ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਸਤਿਕ ਲਈ, ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਫ਼ਤ ਪੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਧਰਮ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਟਰਿਗਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦੇ ਜੋ ਵੀ ਪੱਧਰ ਹੋਣ।
ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ, ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ, ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਅਤੇ ਪੋਤਾ-ਪੋਤੀ, ਆਦਿ ਵਿਚਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਸਕਾਰ ਜਾਂ ਦਫਨਾਉਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਿਧ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਾਂ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ, ਇਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ; ਪਾਣੀ, ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਕੁਝ ਅਨਾਜਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਅਕਸਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ/ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਰਾਖ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਵਰ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਿਤ ਹੈ (ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਤੋਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ)। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਚੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਹਲਕੇ ਫੇਰਬਦਲਾਂ ਨਾਲ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਅਤੇ ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚਰਚਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੈਨਨਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਸਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਭਿਆਸ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਨਫੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਤਰ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਸ਼ੀਆਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਧਾਗਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਬਰ (ਦਫਨ) ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ (ਅਲ-ਬਹਰ-ਉਲ-ਰਾਇਕ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਵਾਲੇ ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਗੇ)। ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਉਲਲੇਖਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ

xxx xxx xxx

23. .....ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਸਕਾਰ/ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ-19 ਵਰਗੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਛੋਟਾ ਜਾਂ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਵੇ"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

40. ਅਨੰਦੀ ਸਾਈਮਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਸਟੇਟ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (2021) 3 ਮੱਦ ਐਲ.ਜੇ. 479, ਮੱਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"16. ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਯ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਦਿ। ਸਨਮਾਨਯ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਜਤਦਾਰ ਦਫਨਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਜੀਵਿਤ ਮਨੁੱਖ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ.....

xxx xxx xxx

34. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਉਚਿਤ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵਿਧਾਨਕ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 176 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 174(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਨੂੰ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕੇਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਬੜਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

35.(ਡੀ) ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ (2008) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 511 ਵਿੱਚ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਫਰ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜੋ ਜਨਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਨੂੰ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

36. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੇਸ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨਕ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਮਤਲਬੀ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਸਕਣ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

41. ਪ੍ਰਦੀਪ ਗਾਂਧੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"38. .....ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲਾ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੈਧ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਫਰੇਮਿੰਗ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨ ਵਿਕਾਸਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ WP-I ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਸਵਾਦ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਏ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਬੇਹਿਸ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਿਤਾਮਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾਤਰੀਵਾਦ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਗੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਹੈ ਵਾਅਦਾ..... ਸਾਨੂੰ ਆਖਰੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਾਰਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸਹੀ, ਭਾਵ, ਉਸ ਦੇ/ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੰਸਕਾਰ..."

42. ਐਸ. ਸੇਤੂ ਰਾਜਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"18. ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨਿਆਂਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ. ਸਾਡੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਮਾਣ (ਜੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ), ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵਤ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਨੀਤ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਜਾਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ, ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ..."

43. ਵਿਕਾਸ ਚੰਦਰ @ ਗੁੱਡੂ ਬਾਬਾ ਵਿਚ ਵੀ. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ Ors., 2008 SCC ਔਨਲਾਈਨ ਪੈਟ 905 : (2008) 2 PLJR 127, ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"5. .....ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟਨਾ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਦੇਖਣਗੇ ਵਿੱਚ ਲਾਵਾਰਿਸ ਅਤੇ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਰੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਜਾਇਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।"

44. ਰਾਮਜੀ ਸਿੰਘ @ ਮੁਜੀਬ ਭਾਈ ਵਿਚ ਵੀ. ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. & Ors., (2009) 5 All LJ 376, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

"17. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰਟ 21 ਵਿੱਚ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵੀ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਅਰਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਗਰਿਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ

45. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੇਖ 136 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ, ਨਿਰਧਾਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,

ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿ ਸਸ਼ਸਤਰ ਬਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"136. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਲਈ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ।—(1) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ, ਨਿਰਧਾਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਲਈ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2)ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਸ਼ਸਤਰ ਬਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ, ਨਿਰਧਾਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।"

46. ਲੇਖ 136 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਵ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੜਾਵ ਤਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੁਨਹਾਇਮਮਦਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ, (2000) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 359; ਵਿੱਚ ਖੋਡੇ ਡਿਸਟਿਲਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਸ਼ਵਰਾ ਸਹਾਕਾਰਾ ਸੱਕਰੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਿਮਿਟੇਡ., (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 376, ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"(ਅ) ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਲਈ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸੁਣਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ
ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਬਾਹਰ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਪੀਲੀ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਭਾਗ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(b) ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਲਈ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

(c) ਜੇਕਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਪੀਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਦਾਲਤ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(d) ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਫੈਸਲਾ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਿਮ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਿਮਤਾ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਕੋਈ ਨੁੱਕਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕਰ ਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਅਮਲ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। [ਆਈ.ਡੀ 372, ਪੈਰਾ 14.]

47. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1950 ਐਸ.ਸੀ 169, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਨੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:

“9. ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਚਛੇਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧੀਨ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਿਆਦਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਇਕਸਾਰ ਮਿਆਰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਸੀਂ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਅਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਕਸਾਰ ਮਿਆਰ ਜੋ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਪਿਲਦੇਵ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਦਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਵਾਰੰਟ. ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" [ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

48. ਬਿਜੈਨਗਰ ਦੇ ਦੇਵੀਲਾਲ ਮਹਾਜਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੇਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਮੌਜੂਦਾ ਅਜਮੇਰ ਬਨਾਮ. ਅਜਮੇਰ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1954 SC 462, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ:

"2. ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਅਨਿਆਇ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136(1) ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਕੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੇਵਲ ਉਹ ਬਿੰਦੂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਪੀਲ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਪੜਾਅ ਵੇਲੇ ਉਠਾਉਣ ਯੋਗ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪਰਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਸੰਤੁ□ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।"
[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

49. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੀ.ਐਸ.ਆਰ. ਸਾਧਨਾਨਥਮ ਬਨਾਮ ਅਰੁਣਾਚਲਮ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 141, ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:

"7. .....ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਪੱਖ ਕਾਫੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਂ। ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ; ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿੱਚ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਸੀਮਾ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਨਿਆਇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਸਮਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਨਿਆਇ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਨੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਵਰਤਣਾ ਹੈ? ਕੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਵਰਤਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਸੁਣਨ ਸਮੇਂ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ? ਸਾਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਉੱਚਤਮ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਿਤਾਮਾਂ ਨੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਚਤਮ ਨਿਆਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਿਆਂਕਾਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਿਆਂਕਾਂ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰਤਾ। ਕਾਰਡੋਜ਼ੋ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"ਜੱਜ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਵੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਨਾਈਟ-ਏਰੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਾਂ ਭਲਾਈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਭਾਵਨਾ, ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਦਯਾਲੁਤਾ ਨੂੰ ਝੁਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧੀਬੱਧ, ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਅਤੇ 'ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰਤ' ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਜ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ, ਕਾਫੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।"

8. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ-ਕਮ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ — ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਹ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਢੰਗ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਆਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਸ ਢੰਗ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਤਰਨਿਰਮਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

9. ਅਸੀਂ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੀ ਉੱਤੇ ਮੁਦਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਲਈ ਛੱਡੀ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਵਾਲ, ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਛੱਡੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕਸ ਸਟੈਂਡੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੀ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

xxx xxx xxx

11. ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਨੀ ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਤਰਤੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ "ਉਕਸਾਉਂਦੀਆਂ" ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਜੂਸੀ ਨਾਲ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੰਨ।"

50. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹੰਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਅਨਿਆਇ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਪਰਯਾਪਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਫੀਚਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 (1) ਅਧੀਨ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਾਲਤ

51. ਲਿਖਤੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸੜ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ।

52. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਕ੍ਰਾਸਫਾਇਰ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੁਪਵਾੜਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੜੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

53. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਇੱਕ ਮਾਹਰ, ਨਾਮਤਃ ਡਾ. ਅਰਪਾਦ ਏ. ਵਾਸ, ਜੋ ਕਿ ਓਕ ਰਿਜ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸਟਾਫ ਸਾਇੰਟਿਸਟ ਅਤੇ ਟੈਨੇਸੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਐਂਥਰੋਪੋਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਅਡਜੰਕਟ ਅਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ, ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੜਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 4 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੜਨ ਦੇ 1 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਪਿਘਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਦਿਨ ਲੰਘਣ ਨਾਲ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪੁਟਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਨਾਂਕ 27.05.2022 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੁਟਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਚ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦਫਨਾਉਣ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 9 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਨਾ ਖਲਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਕਬਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਜੋੜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

54. ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜੀਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਬਲਕਿ "ਮ੍ਰਿਤਕ" ਨੂੰ ਵੀ। ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਹ ਜੀਵਿਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ

ਪਾਉਂਦਾ, ਉਸਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਈ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫਿਟਨੈਸ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦਾ ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਲਈ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਏਜੰਸੀ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜੋ ਕੌਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਸਤੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ, ਐਕਾਫ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੱਡਰ ਪਾਇਣ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਰਿਮਾ ਨਾਲ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

55. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਜੋਰਦਾਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਿ ਗਲਤੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ। ਇਸੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੁਪਏ 5,00,000/- ਦਾ ਮੌਦਰਿਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

56. ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਖੋਦਣਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਫਨਾਏ ਗਏ ਸਰੀਰ ਦਾ ਖਲਲ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਖੋਦਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਜੋ ਕਬਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਮਜਬੂਤ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਖੋਦਣਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

57. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਧੋਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਨਵੇਂ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਫਨਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਦਫਨਾਉਣ ਦੀ ਜੋ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਨਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜੀਵਿਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ। ਅਸੀਂ, ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।

58. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 176(3) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਬਰ ਖੋਦਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਨੰਦੀ ਸਿਰੋਂ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਬਰ ਖੋਦਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਉਹ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ (ਸੈਨੀਟਰੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼) ਐਕਟ, 1948 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 46 ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1994 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 (2) ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

59. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਬਰ ਖੋਦਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

60. ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਜੋ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਚਿਤ, ਠੀਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

61. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

62. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਜ੍ਵਾਨ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਆਰਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate